

אגרת מספר 131 איסלם וקדושים מקומיים בכאוכאב אל-היג'א

הסיור נערך ב- 6.5.16 בהשתתפות 37 איש.

הוביל ראפע אבו ריא. ראפע הוא ארכיאולוג בנפת הגליל המערבי. בעבר היה אחראי על סחר גנבי עתיקות. היה אחראי על העיר העתיקה בירושלים. ב- 16 השנים האחרונות הוא כאן בצפון, גר בסכנין. בתפקידו הוא מקביל ליואב לרר בגליל התחתון.

במהלך הסיור ביקרנו ב- 4 נקודות: התחלנו בקבר אבו אל היג'א, המשכנו לגן הפסלים ולגן הקהילתי וסיימנו בקבר שיח' א-סעיד.

תחנה ראשונה – קבר אבו אל היג'א.

ראשית הערה טכנית – בעבר הייתה כניסה למתחם ישירות מהכביש הראשי. המתם היום סגור מצד זה והגישה אליו נעשית מתוך הכפר.

המיקום בקצה המערבי של "לב הגליל". אזור עם מעיינות שכבה. השם – כאוכב אולי משמר שם משנת (נמצאו כאן חרסים רומים). לכל ישוב יש את הנרטיב שלו. מקומות עם שם זהה יש כמה נוספים בארץ: ליד הירדן, זו הצלבנית, אל הווא. ליד איילת השחר.

הדמות – היג'א = מלחמה. מדובר על חייל של צלאח א-דין בשם חוסאם א-דין. מתארים אותו כשמן מאד, כל כך שהסוס בקושי הצליח לסחוב אותו. הוא השתתף בקרב בין תל כיסאן לעוצה ליד מאכר, כקצין האחראי על 500 חיילים. יש תיאור איך החיילים אהבו אותו. אל היג'א נלחם גם בקרב קרני ח'יטין. הוא ממוצא כורדי וכנראה נקבר מזרחה מפה באזור כורדיסטן. בהמשך ההיסטוריה הודבקה הדמות למקום הזה. בעבר נקרא המקום כאוכב אל כארד (הכורדית). רק בתקופה העות'מאנית מתקבעת המסורת על המקום.

במרכז המתחם יש מקאם, מסביבו התפתח בית קברות מאוחר (עות'מאני). ממזרח לבית הקברות יש שרידי ישוב מתקופות הברזל, רומי, ביזנטי. אבו אל היג'א קיבל עם הזמן תכונות של עזרה, הורדת גשם ועוד. המתחם נמצא בראש הכיפה של הגבעה – הכי קרוב לשמים – הבלטה.

המתחם מוקף חומה. חצר עם חומה = חארם – חומה שמסתירה מעל גובה עיני רוכב על סוס / חמור. הכניסה מצפון והיא מסמנת את כיוון התפילה למכה. בחצר יש שני קברים של אנשים בעלי מעמד. הם צמודים לקיר הצפוני של המקאם, כלומר הקיר קדום להם.

במרכז החצר יש בור מים – נועד לטהרה ולהשקיית בהמות. המקום היה מוקד לזייארות להתרת נדרים, אוכל, טכסים, שומר, מים – יש כאן מנגנון.

בכניסה למבנה יש כמה אלמנטים – כניסה נמוכה – הגנה. חלון בצורת כוכב – צורה גיאומטרית. קשת דלת בסגנון צלבני / ממלוכי (בלי אבן ראשה).

לפני 3 חודשים המקום נשרף (על רקע לאומני מכוון – אולי תג מחיר). 3 שנים קודם לכן, ממש באותו תאריך נעשה ונדליזם לקבר הפנימי באתר. גם לפני 11 שנים נפגע המקום. (סה"כ 3 פעמים).

יש מסורת על הורדת גשם, מסורת שהמשיכה דרך הסופים וקברי השיח' עוד מהתקופה הכנענית. הטכס להורדת הגשם מלווה בשירה מיוחדת.

על הקברים החיצוניים יש כתובות, כאלו יש גם בתוך המבנה. החדר הראשון הוא חדר קבלה ותפילה – יש בו מיחרב. (משמעות מעשית פרקטית, יותר מקום למתפללים). הזכרנו גם את המינבר שהוא מקום מוגבה לאימאם שצריך להיות מוגבה מיתר המתפללים – במקור הנביא עמד על פרוסת דקל. בחדר הפנימי יש שני קברים אחד של אל-היג'א ואחד של אשתו. חשיבותו של הקבר והמקאם היא אזורית.

(הואהבים שהם מוסלמים קיצוניים, רוצים להרוס את כל המקומות הקדושים למעט שלושה – מכה, מדינה וחארם א-שריף / הר הבית. דאעש מבצעים את זה בפועל היום).

על המבנה יש שתי כיפות סימטריות. מעל הכיפות הצבועות ירוק יש עמודים קצרים שמסתיימים בעיגול. זהו סימון שבניית הכיפות נעשתה במצב של ירח מלא

תחנה שניה – גן הפסלים

גן הפסלים נמצא בצד המערבי של הכפר, ממנו יש תצפית נהדרת על מישור החוף המפרץ והכרמל. יש כאן אתר עתיק של כריית קירטון לבנייה בישוב העתיק. 3 מערות עם פיר רבוע של 3.5/4 מטר. השכבה העליונה היא נארי קשה ומתחתיו ישנו קירטון רך.

נגה הוסיפה על גן הפסלים – זהו פרויקט של "בית הגפן" מחיפה. אומנים יהודים וערבים יחדיו. יש גנים דומים נוספים בג'וליס ועוד. בסיום הפרויקט היה ערב חגיגי לפתיחת האתר עם הנשיא עזר ויצמן. עם השנים הגן הוזנח וידע ונדליזם. (יש כאן פסל של רפי ראובן – 4 הציפורים על הפסל נשברו ואינם).

יש כוונה של המועצה לחדש את גן הפסלים.

תחנה שלישית – גן קהילתי.

יש כאן תשתיות יפות מאבן משולבות בגינות. יש כאן בעיקר הזנחה. בכניסה יש גן שעשועים פעיל לילדים. דיברנו על כך שראש המועצה החדש רוצה לקדם את התיירות בכפר. כשזה יקרה גם הגן יטופל. חסר שילוט בתוך הכפר.

תחנה רביעית – שייח' א-סעיד

נמצא בצד הדרום מזרחי של הכפר. מקום קבורה, תפילה. יש מיחרב. חדר אחד, הקבר נמצא בצידו הצפוני, המיחרב בקיר הדרומי. כלומר מי שמתפלל כאן מפנה את גבו אל הקבר. באיסלאם התפילה היא רק לאלוהים. אם מתפללים לקבר למעשה מרימים את הקבור / שייח' לדרגת אלוהים.

המבנה הוא מראשית המאה ה-17. יש במבנה שני אולמות, קמרון וכיפה המחוברים ביניהם. זהו אלמנט ממלוכי. בחצר יש כותרות ובסיסי עמודים ועודאלמנטים רומים ביזנטים. עובי הקירות כמטר. זהו שייח' סופי. על הקבר יש תרבוש אבן. למעשה זו גם זאווייה. המקום משוייך לזרם / טריקה הסופית קאדרייה (ריפעים). הבסיס הסופי הוא אולי הבסיס לכפר כולו.

ליד הקבר הוקם בית ספר. בכפר יש 3500 תושבים. מהם יותר מאלף אקדמאים. כפר שקט.

תודה לראפע שהוביל אותנו בדרכי האיסלאם והכפר.